

Skjøtselsplan for Kjøyabukta verneområde. 2. gangsbehandling.

Saksbehandler: Siri Gilbert

Saksnr.: 18/03682-51

Behandlingsrekkefølge

Møtedato

Hovedutvalg for næring og miljø

Kommunedirektørens innstilling:

Hovedutvalg for næring og miljø vedtar Skjøtselsplan for Kjøyabukta verneområde datert 26.03.2021.

Ås, 26.03.2021

Trine Christensen
Kommunedirektør

Nils Erik Pedersen
Kommunalsjef
Teknikk, samfunn og kultur

Avgjørelsesmyndighet:

Hovedutvalg for næring og miljø

Behandlingsrekkefølge:

Hovedutvalg for næring og miljø

Vedlegg:

1. Skjøtselsplan for Kjøyabukta verneområde datert 20210326
2. Oppsummering høringsinnspill skjøtselsplan for Kjøyabukta og kommunedirektørens vurdering 20210325
3. Høringsuttalelser skjøtselsplan for Kjøyabukta samlet mars 2021
4. Strandengene i Søm-Rauakerkilen naturreservat Grimstad - oppfølging skjøtselstiltak. Bioforsk 2011

Øvrige relevante dokumenter som ligger i saken:

- Alle dokumenter på sak nr. 18/03682 og sak nr. 21/00276
- [Status for Kjøyabukta i Ås kommune – vurdering av grunnlag for vern og skjøtselsbehov. BioFokus-notat 2018-47](#)
- [Skjøtselsplan for Kjøyabukta vedtatt 23.08.2007.](#)

Saksbehandler sender vedtaket til:

Grunneiere i Kjøyabukta
Enhetsleder kommunalteknikk

Saksutredning:

Sammendrag:

Kjøøyabukta er regulert til spesialområde naturvern etter plan- og bygningsloven. For å ivareta verdiene i naturvernområdet er det behov for en oppdatert skjøtselsplan. Forslag til skjøtselsplan har vært på høring. Kommunedirektøren har vurdert høringsinnspillene og redegjort for hvilke innspill som tas til følge. Forslaget til skjøtselsplan er oppdatert i tråd med dette. Skjøtselsplanen inneholder oppdaterte naturtypekartlegginger, status for området, trusler mot verneverdiene, bevaringsmål og anbefalte skjøtselstiltak for å utvikle og ivareta naturverdiene.

Fakta i saken:

Bakgrunn

Kjøøyabukta verneområde ligger ved Nebba i Bunnefjorden, og er ett av tre områder i Ås kommune som er regulert til spesialområde naturvern etter plan- og bygningsloven.

Verneområdet ble opprettet i 1998 for å bevare biologisk mangfold knyttet til bløtbunnsområder i bukta, strandeng/strandsump, svartor-strandskog, or-askeskogen og eldre barskog. Det var særlig det rike fuglelivet i Kjøøyabukta som ble vektlagt ved opprettelsen av vernet. Inngrep som kan forringe naturverdiene er regulert i reguleringsbestemmelsene.

For å tydeliggjøre og utdype reguleringsbestemmelsene ble det laget en skjøtselsplan for området i 2007, som ikke har vært rullert siden. I plan for naturmangfold for Ås kommune er ett av tiltakene å utarbeide ny skjøtselsplan for Kjøøyabukta i 2021, og videre gjennomføre skjøtsel iht. planen.

Se saksfremlegget til førstegangsbehandling av saken (HNM-Sak 2/21, 19.01.21) og skjøtselsplanen for detaljer om faglig grunnlag, vurdering av vern og brukerinteresser.

Hovedutvalg for næring og miljøes vedtak 19.01.2021:

1. Høringsutkast for skjøtselsplan for Kjøøyabukta verneområde datert 06.01.2021 sendes på høring med følgende tillegg:
 - Tillegg til punkt 4 i skjøtselsplanen:
 4. Utprøving av beite i avgrenset areal (kartfestes) og periode i vekstsesongen. Kommunen vurderer muligheter til å bistå grunneiere med relevante beitedyr til å søke i støtteordninger for å utprøve mobile beiteløsninger (no-fence). Sone 2 a og b, deler av sone 1 og 4.
2. Kommunen vurderer samarbeid med NMBU, skoler og/eller lokale lag og foreninger for å gjennomføre slått som foretrukket tiltak for å bekjempe takrør, samt andre tiltak for å bekjempe fremmede arter. Om det er aktuelt å gjøre det som ren undervisning eller en kombinasjon av undervisning og «jobb for ungdom» kan være opp til adm. å bestemme i dialog med ulike aktører.
3. Kjøøyabukta verneområde er en av de første spesialområder for naturvern i Norge på privat grunn som er regulert etter Plan- og bygningsloven. Hafslund Nett sin linjerydding i området er en alvorlig trussel for naturmangfoldet. Hovedutvalg for næring og miljø vil på det sterkeste anmode Hafslund Nett om å grave ned eller flytte linjetraseen.

Ås kommune

Innhold i skjøtelsesplanen

Overordnet mål for bevaring av området:

Kjøybukta er regulert til spesialområde naturvern for å bevare en bukt med strandeng- og strandsumpvegetasjon, i en intakt naturlig gradient fra gruntvannsområde til skog, som grunnlag for et rikt arts mangfold med hovedfokus på fugl.

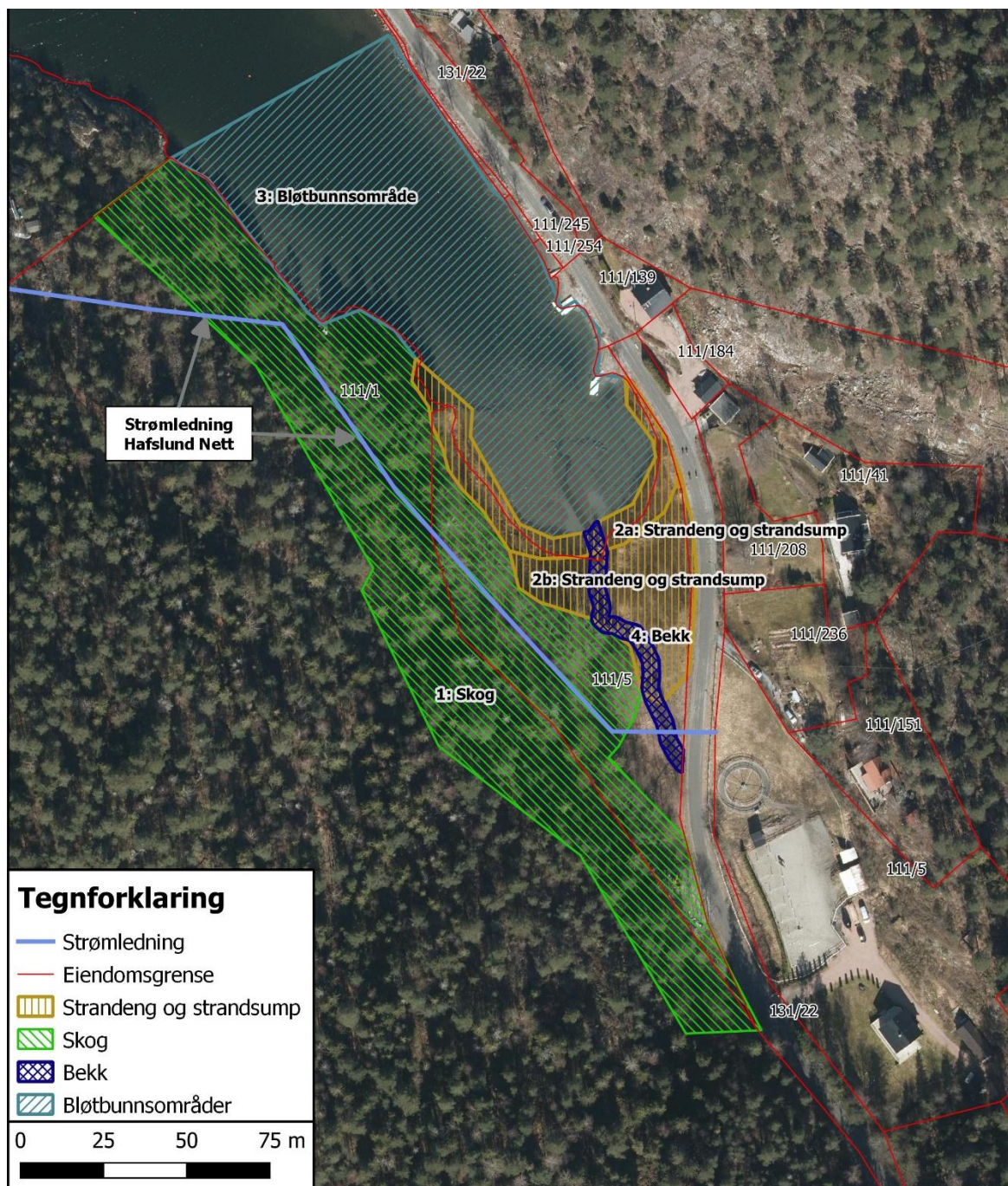
Planen har fem kapitler:

1. Verneverdi og formål med vernet.
2. Reguleringsplan og bestemmelser.
3. Områdebeskrivelse: Naturforhold, historikk, påvirkning og brukerinteresser.
4. Skjøtelsessoner basert på naturverdiene og trusler mot disse. Mål og tiltak for å ivareta og utvikle naturverdiene.
5. Skjøtelsestiltak med ansvar og tidspunkt for gjennomføring og kostnader (se tab. 2 i planen), samt retningslinjer for gjennomføring av tiltak og rullering av planen.

Skjøtelsestiltak beskrevet i høringsforslaget - Bakgrunn og ny informasjon

I mesteparten av området vil fri utvikling fremme naturverdiene, mens det er behov for skjøtsel i noen av sonene (se kart under).

Den viktigste naturtypen i området er den kortvokste strandengen i sone 2a, som er rødlistet som truet naturtype. Strandengen er i ferd med å gro igjen med takrør som ekspanderer raskt. Dette har trolig også negativ effekt for mange fuglearter som er avhengig av åpne områder i tilknytning til våtmark. Beite og slått av denne delen av området er foreslått i det faglige grunnlaget for skjøtelsesplanen.

Oversikt over Kjøyabukta verneområde, med eiendomsgrenser, skjøtelssoener og Elvia AS sin strømledning.

Kommunedirektøren har i høringsperioden innhentet informasjon om skjøtelsiltak av strandeng som er gjengrodd av takrør. Det er særlig to verneområder med skjøtelsplaner som er sammenliknbare. NIBIO har laget skjøtelsplaner for disse områdene, der Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet: [Søm-Rauakerkilen naturreservat i Grimstad kommune](#) og [Haganestranda, Jomfruland, Kragerø kommune](#).

Bioforsk har publisert en rapport med oppfølging av igangsatte skjøtelsiltak i Søm- Rauakerkilen, se vedlegg 4. Her er det gode erfaringer med sviing av takrør-vegetasjonen på senvinteren for å legge til rette for beite og spiring av rødlistearter. Storfe beitet på for- og ettersommeren, og det hadde god effekt på

Ås kommune

å bekjempe takrør og få opp populasjonene av rødlistearter knyttet til strandeng. Slått en gang i sesongen hadde også god effekt.

I skogen og langs bekken (sone 1 og 4) er det i planforslaget foreslått at kommunen kartfester livsløpstrær som skal vokse opp uten noen form for inngrep, og gjennomfører forsiktig tynning av noe vegetasjon for å hindre selvtytning. Det er også nødvendig å fjerne fremmede arter innenfor hele området for å bevare verneverdiene.

Elvia AS (tidligere Hafslund Nett) har en strømledning som går gjennom skogen (sone 1) i området. Jevnlig linjerydding under ledningen er en av truslene mot naturverdiene i området. Det hindrer vern og naturlig utvikling av naturtypelokalitetene strandskog, edelløvskog og saltpåvirket svartorskog.

Ås kommune har søkt Miljødirektoratet om tilskudd til skjøtsel av den kortvokste strandengen og saltpåvirket svartorskog i Kjøyabukta. Det er søkt om midler til utprøving av alpakkabeite, GPS-merke trær og fjerning av fremmede arter. Det er tatt forbehold om at skjøtelsesplanen ikke var vedtatt på søknadstidspunktet, og at tiltak må være i tråd med vedtatt plan. Det forventes svar i juni.

Høringsinnspill og sentrale tema i innspillene:

Det kom inn fem høringsinnspill fra følgende instanser: Elvia AS, Statsforvalteren i Oslo og Viken, Norsk ornitologisk forening avd. Oslo og Akershus og to privatpersoner som bor i området. En sammenfatning av høringsinnspillene og kommunedirektørens vurdering finnes i vedlegg 2.

Grunneier på gbnr. 111/5 har ikke gitt høringsinnspill. Men det er tatt hensyn til tidligere innspill fra denne grunneieren i utarbeidelsen av skjøtelsesplanen. Han ønsker å ha alpakka på beite på sin del av verneområdet (111/5), noe som krever investering i dyr og utstyr til dyrehold.

Flytting av strømledning:

Tiltak 12 i revidert skjøtelsesplan omhandler flytting av strømledningen som går gjennom området, fordi linjerydding gjør at deler av de verdifulle skogområdene ikke får vokse opp, og verneverdiene derfor forringes.

Elvia AS er i sitt innspill tydelige på at de må ha mulighet til drift, vedlikehold og nyanlegg av strømledningen som går gjennom området, samt at kostnad for å flytte eller grave ned ledning som hovedregel må bæres av tiltakshaver. Kommunen har tatt kontakt med Elvia AS for å få belyst dette nærmere og innlede en dialog om hva som er mulig å få til i området, men dette er ikke avklart på nåværende tidspunkt.

Statsforvalteren i Oslo og Viken påpeker i sitt høringsinnspill at det vil gi større naturverdier i området hvis strømledningen flyttes.

Skjøtselstiltak for å bevare strandengen:

I forkant av utarbeidelsen av skjøtelsesplanen har grunneier i den østre delen av verneområdet (gbnr. 111/5) både på befaringer og i søknad til kommunen sagt at han ønsker å ha alpakka på beite i området, og han etterspør skjøtselstiltak for å holde området mer åpent fra kommunens side.

Ås kommune

Statsforvalteren understreker at det er viktig å skjøtte den kortvokste strandengen i området, og at beite vil kunne fungere for å holde de takrør-dominerte områdene nede. Videre sier Statsforvalterens representant at han ikke har kjennskap til alpukka-beite i denne vegetasjonstypen, men at dyrene trolig vil kunne beite ned takrør. Dersom hest brukes til beite er det viktig å følge opp utviklingen og slitasje på området.

Norsk ornitologisk forening er skeptiske til bruk av alpukka, da dyrene vil kunne beite ned for mye av takrør-skogen, og forringe habitat til fuglene som lever der. Naboene som har kommet med innspill mener at grunneier ikke bør få fornyet tillitt til å drive beite i området, da han har hatt hestebeite der tidligere som har forringet verneverdien. Det er også stilt spørsmål om alpukka kan brukes i et så vått område.

Kommunedirektøren har hatt muntlig dialog med Norsk Alpukkaforening for å få mer informasjon om forutsetninger for å drive alpukka-beite. De har ikke erfaring med bruk av dyrene for å beite takrør, men det kan fungere. Dyrene tåler godt å gå i vann. Det anbefales ca. ett dyr per dekar. Hele eiendommen til grunneier som ønsker beite er ca. 6 daa (innenfor verneområdet).

Vannområde PURA, Bunnefjorden med Årungen- og Gjersjøvassdraget har ikke sendt høringsinnspill i saken, men har i muntlig kommunikasjon i forbindelse med høringen understreket viktigheten av at det ikke tilføres økte mengder fosfor og nitrogen til sjøen fra beitedyr. Hvis det ikke er snakk om så mange dyr og i begrensede perioder, vil ikke PURA ha innvendinger til beite som skjøtselstiltak. PURA anbefaler imidlertid at beite av strandengen kun bør innføres som skjøtselstiltak dersom andre, mindre forurensende tiltak ikke lar seg gjennomføre, for å unngå negativ påvirkning på vannforekomsten. Det er viktig med forebyggende og avbøtende tiltak for å hindre næringstilgang til sjøen, f.eks. etablering av avskjæringsgrøfter.

Opparbeidelse av parkeringsplass og andre tiltak innenfor verneområdet:

Naboene som har kommet med høringsinnspill påpeker at grunneier i den østre delen av verneområdet har opparbeidet en parkeringsplass som brukes til lagring av tunge maskiner, masser og søppel og hogd trær innenfor verneområdet. De ber kommunen om å gi grunneier pålegg om å reversere skadene.

Vurdering:

Skjøtselstiltak i planen

Ut fra tilgjengelig kunnskap, føringer fra Miljødirektoratet om hvilke naturtyper som er truede og bør prioriteres, samt høringsinnspill, mener kommunedirektøren at skjøtsel for å få tilbake den kortvokste strandengen i sone 2 er det viktigste skjøtselstiltaket. Dette er nødvendig både for å få tilbake naturtypen og for å sikre flere biotoper for fugl med ulike habitatkrav i området.

Takrør er ikke en truet naturtype, men det er anbefalt fra flere instanser å beholde noe takrørskog for å bevare habitat til fugler som er tilknyttet denne vegetasjonen. Kommunedirektøren anbefaler derfor at deler av takrørvegetasjonen innerst i bukta blir stående.

Det er to alternativer for restaurering/skjøtsel av den åpne strandengen; slått eller beite. Disse kan også kombineres, men fordi begge metodene er såpass

Ås kommune

ressurskrevende, anbefaler kommunedirektøren å prioritere ett av tiltakene. Det har kommet ulike synspunkter om dette i høringen og kommunedirektøren har fått bedre faginformatjon, som gir et bedre grunnlag for å anbefale skjøtsel av området.

I forvaltningen av naturvernområder på privat grunn mener kommunedirektøren det er viktig å få til en forvaltning i tråd med målene for vernet, i godt samarbeid med grunneierne. Siden kommunen har lite ressurser til å gjennomføre slått av området, og grunneier på 111/5 er svært motivert for å ha alpukka på beite, anbefaler kommunedirektøren derfor at alpakkabeite kan prøves ut fra forsommeren 2021. En annen mulighet som kan være lettere og mindre kostnads-krevende å få til for denne grunneieren som har hester, er å la hestene beite i et avgrenset område i kortere perioder i vekstsesongen. Kommunedirektøren har ikke lyktes med å finne dokumentasjon på bruk av disse beitedyrene for å beite ned takrør i våte områder.

Dersom det vedtas å prøve ut beite som skjøtelsesmetode, anbefaler kommunedirektøren at erfaringer fra beite i andre verneområder legges til grunn, med sommerbeite i kortere perioder. Grunneier må derfor ha et annet egnet areal til dyrene resten av året.

Dersom beite gjennomføres, må det lages en avtale med grunneier der følgende er definert:

- Avgrensning av område for beiting (kartfestet grense for gjerde)
- Perioder for beite
- Type og antall dyr
- Avbøtende tiltak for å hindre gjødsling av Bunnefjorden

Kommunen må gjøre en evaluering etter beitesesongen for å vurdere effekten på naturtypene, og vil ut fra det vurdere om avtalen med grunneier kan videreføres.

Dersom kommunen ikke får til en god avtale/enighet med grunneier om beite, anbefaler kommunedirektøren at det avsettes midler fra 2022 og framover til å leie inn eksterne fagfolk som kan slå ytre del av strandengen (tiltak nr. 16). Kommunedirektøren mener det bør prioriteres ressurser i budsjettet til slått, siden den truede naturtypen kortvokst strandeng er helt avhengig av skjøtsel, og grunneier har etterlyst skjøsteltiltak på sin eiendom i lang tid.

Kommunedirektøren har fått ulik info om hvor arbeidskrevende det er å få til gode resultater med å slå takrør-skoger. Dersom slått velges som skjøtelsesmetode, må man prøve ut hvor mange ganger det må slås i året for å få tilbake den kortvokste strandengen, og metoder for slått i den ytterste delen av området, hvor det er våt mudderbunn.

I førstegangsbehandlingen av skjøtelsesplanen og i høringsinnspill er det foreslått at kommunen samarbeider med NMBU, skoler og lokale lag/foreninger om gjennomføring av slått. Kommunedirektøren understreker at et slikt samarbeid er avhengig av tilstrekkelige personalressurser til å sette i gang og følge opp slikt samarbeid. Det er nødvendig at fagpersoner veileder de frivillige. Dette vil være ressurskrevende og kommunedirektøren vil derfor ikke anbefale dette, og foreslår at tiltak 7 strykes.

Ås kommune

Som faggrunlaget over viser, er sviing (bråtebrann) av takrørskog senvinters en effektiv måte å fjerne biomasse fra området, og tilrettelegge for beite/slått. Kommunedirektøren anbefaler å vurdere dette tiltaket fra vinteren 2022, i samarbeid med Follo brannvesen (nytt tiltak 13). Dette tiltaket var ikke med i høringsutkastet, og kommunen må derfor vurdere evt. nabovarsling i god tid før gjennomføring av tiltaket.

For øvrig anbefales mest mulig fri utvikling av skogen (sone 4), men i tillegg GPS-merking av livsløpstrær, for å være sikker på at disse får vokse opp. Det anbefales noe forsiktig tynning for å bedre vekstforhold til de større trærne. Kommunedirektøren vil følge opp høringsinnspillet fra Elvia AS med dialog om mulighetene for å flytte eller grave ned strømledningen, evt. avbøtende tiltak. Kommunaldirektøren mener det ikke vil være riktig prioritering å finansiere flytting eller nedgraving av strømledningen.

Kommunedirektøren anbefaler å prioritere bekjempelse av fremmede arter innenfor hele området for å bevare verneverdiene og hindre videre spredning (tiltak 1), men omfanget er avhengig av avsatt budsjett.

Kommunen må følge opp skjøtselstiltak og avtaler som er gjort med grunneiere og andre aktører 1-2 ganger i vekstsesongen og påse at tiltak skjer i tråd med regulerings- og skjøtelsesplan (nytt tiltak 8).

Det er viktig at kommunen følger opp med kartlegging som dokumenterer effektene av beite og andre skjøtselstiltak. Det gjelder både kartlegging av fugl, som Norsk ornitologisk forening har etterspurt, og utvikling av naturtypene, spesielt strandeng-lokaliteten. Arts- og naturtypekartlegging er dyrt, og gjennomføring er derfor avhengig av avsatt budsjett og evt. tilskuddsmidler. Kommunen vil spille dette inn som mulige studentoppgaver i samarbeid med NMBU (nytt tiltak 9).

Når det gjelder høringsinnspill om overgjødning/kloakkforurensning av bløtbunnsområdet (Sone 3), så er tiltak 13 strøket, og kap. 4.5 oppdatert.

Kommunen har startet oppfølging av de innmeldte tiltakene som kan være i strid med verneformålet og reguleringsbestemmelsene. Dette blir behandlet som egen sak med eventuell ulovlighetsoppfølging, og er ikke vurdert i arbeidet med skjøtelsesplanen.

Økonomiske konsekvenser:

I skjøtelsesplanens tabell 2 er tiltak som medfører kostnader ut over normal drift angitt. Det er ført opp tiltak for 140.000 kroner i 2021, som er avsatt i årets budsjett til oppfølging av plan for naturmangfold. Andre årlige tiltak, som bekjempelse av fremmede arter og evt. slått og sviing av vegetasjon, vil bli spilt inn som del av årlige driftsbudsjetter framover. Kommunen har søkt tilskudd fra Miljødirektoratet til skjøtsel av rødlistede naturtyper i 2021, og vil gjøre dette framover.

Tiltak som er ført opp på grunneier (111/5) har ikke kommunen ansvar for, utover samarbeid. Det understrekes at dette er frivillig å gjennomføre for grunneier, og at tiltakene er tatt inn som følge av hans innspill.

Ås kommune

Miljømessige konsekvenser:

Tap av naturmangfold er regnet som en like stor krise på verdensbasis som klimaendringene. Ivaretagelse av sårbare naturområder og sjeldne naturtyper og arter må prioriteres for å bevare naturmangfold. Skjøtselsplanen for Kjøøybukta er et viktig grunnlag for å opprettholde naturverdiene i verneområdet, og dermed for å bevare viktig naturmangfold i Ås kommune.

Alternativer:

Skjøtselsplan for Kjøøybukta verneområde vedtas med følgende endringer:

- På grunn av usikkerhet rundt bruk av alpukka eller hest som beitedyr i området, skal slått være foretrukken skjøtselsmetode. Tiltak 4 og 14 i tabell 2 i skjøtselsplanen som omhandler beite tas derfor ut.

Konklusjon med begrunnelse:

Skjøtselsplan for Kjøøybukta er en nødvendig utdyping av reguleringsbestemmelsene for verneområdet. Skjøtselstiltakene, som er basert på oppdaterte naturfaglige vurderinger, vil bidra til å nå målet om bevaring og utvikling av naturverdiene i området. Kommunedirektøren mener at skjøtselsplanen vil bidra til en mer målrettet og mindre konfliktfylt forvaltning av området.

Som følge av høringsinnspill og ny informasjon om skjøtselstiltak har kommunedirektøren i tråd med vurderingene over gjort noen endringer i tiltakstabellen (tab. 2) og oppdatert teksten i skjøtselsplanen. Endringer er markert med gul farge i vedlagte plan.

Innspill fra naboer om tiltak som kan være i strid med verneformålet følges opp i egen sak.

Kan vedtaket påklages?

Nei.

Ikrafttredelse av vedtaket:

Umiddelbart.